

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Кафедра лісоуправління, лісоексплуатації та безпеки життєдіяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Р. ШЕЛУДЬКО

“ 31 ” серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВБ 1.6 «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ТА ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ»

Рівень вищої освіти

Галузь знань

Спеціальність

Освітньо-професійна програма

Факультет обліку і фінансів

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти

07 «Управління та адміністрування»

071 «Облік і оподаткування»

«Облік і оподаткування»

Харків – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для здобувачів галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 071 «Облік і оподаткування», освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування».

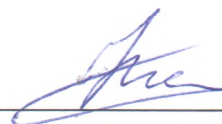
«31» серпня 2020 р. 14 с.

Розробник: **Любимова Ніна Олександрівна**, д. т. н., професор кафедри лісоуправління, лісоексплуатації та безпеки життєдіяльності.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри лісоуправління, лісоексплуатації та безпеки життєдіяльності.

Протокол № 1 від 27 серпня 2020 р.

В.о. завідувача кафедри
лісоуправління та лісоексплуатації, доцент
27 серпня 2020 р.

В. НАЗАРЕНКО

Схвалено навчально-методичною комісією факультету обліку і фінансів.
Протокол № 2 від «31» серпня 2020 р.

Голова навчально-методичної комісії
факультету обліку і фінансів,
к.е.н., доцент

О. ГОРОХ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень підготовки	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	галузь знань 07 – «Управління та адміністрування», спеціальність: 071 – Облік та оподаткування	Вибіркова	
Модулів – 3		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	2-й
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		4-й	
	Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 4	Освітній рівень – <i>магістр</i> Кваліфікація – <i>«молодий бакалавр обліку та оподаткування»</i>	16 год.	
		Практичні, семінарські	
		14 год.	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	
Вид контролю: Залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни: “Безпека життєдіяльності та основи охорони праці” – загальні компетентності щодо навиків здійснення безпечної діяльності та система цінностей, які передбачають відповідальну професійну й соціальну поведінку, а також здоровий спосіб життя, що є важливими для успішної професійної та соціальної діяльності.

Завдання навчальної дисципліни: полягає у формуванні інтегрованої здатності використовувати набуті компетентності для підвищення рівня безпеки людини як у повсякденних умовах побуту та виробництва, так і за надзвичайних ситуацій, а також у формуванні елементів культури безпеки й ризик-орієнтованого мислення, за якого питання безпеки людини й збереження навколишнього середовища розглядаються на сучасному етапі як найважливіші пріоритети життєдіяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни фахівець повинен знати:

- сучасні проблеми та головні завдання безпеки життєдіяльності і організаційно-правові заходи її забезпечення;
- головні небезпечні та шкідливі чинники виробничого, побутового та позавиробничого середовищ;
- параметри навколишнього природного середовища, які визначають безпечні умови життєдіяльності людини;
- умови виникнення і розвитку небезпек, їхнього переростання у надзвичайні ситуації;
- основи функціонування організму людини як цілісної системи в сучасних умовах навколишнього середовища;

вміти:

- оцінити на основі ризик-орієнтованого підходу середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства;
- обґрунтувати головні підходи та заходи збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;
- визначити коло своїх обов'язків з питань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на суб'єктах господарювання;
- забезпечити проведення навчання серед працівників та населення з питань безпеки життєдіяльності та дій у разі надзвичайних ситуацій;
- надати необхідну домедичну допомогу в разі виникнення невідкладного стану людини.

Компетентності, завдання, вміння, розуміння, якими оволодіє здобувач вищої освіти в процесі навчання

- культура безпеки і ризик-орієнтоване мислення;

- здатність до ефективного використання положень нормативно-правових документів в своїй діяльності;
- володіння основними методами збереження здоров'я та працездатності людей в житлових будинках, на відпочинку та під час професійної діяльності;
- вміння оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпек та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози.
- обґрунтування вибору безпечних режимів та параметрів виробничих процесів (в галузі діяльності);
- вміння ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ і віднайти шляхи відвернення їхньої вражаючої дії використовуючи імовірнісні структурно-логічні моделі;
- проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві;
- проведення заходів з профілактики побутового та виробничого травматизму, а також загальної та професійної захворюваності;
- знання організаційно-правових заходів забезпечення безпечної життєдіяльності та вміння обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки.

Результати навчання здобувача вищої освіти

- вміти впровадити безпечні технології, обирати оптимальні умови і режими праці, проектувати робочі місця на основі сучасних технологічних та наукових досягнень в галузі охорони праці;
- вміння обґрунтувати нормативно-організаційні заходи забезпечення безпечної експлуатації технологічного обладнання та попередження виникнення техногенних небезпек;
- здатність аналізувати механізми впливу небезпек на людину, визначати характер взаємодії людини з небезпеками середовища з урахуванням специфіки механізму токсичної дії небезпечних речовин, енергетичного впливу та комбінованої дії вражаючих факторів.

Перелік компетентностей:

Інтегральна компетентність – Здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі у сфері бухгалтерського обліку, оподаткування, аналізу та контролю суб'єктів господарювання або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів сучасної економічної науки і характеризується певною невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність до формування світогляду щодо розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури.

ЗК 11. Здатність до розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи

ЗК12. Здатність критично оцінювати характер впливу природних факторів на професійну і побутову діяльність індивідумів, соціальних груп та суб'єктів господарювання.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

ПРН 2. Формувати філософську культуру мислення, пізнання навколишнього світу та самого себе.

ПРН 3. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві.

ПРН 5. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни:

1. Вища математика.
2. Екологія

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Теоретичні основи безпеки життєдіяльності

Тема 1. Категорійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек.

Зміст теми. Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.

Тема 2. Ризик як кількісна оцінка небезпек.

Зміст теми. Види небезпек: мікро- та макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна. Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності. Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.

Тема 3. Природні та біологічні загрози та характер їхніх проявів.

Зміст теми. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки та навколишнє середовище. Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки в умовах проявів вражаючих факторів небезпечних метеорологічних

явищ: сильного вітру, урагану, смерчу, шквалу, зливи, сильної спеки, морозу, снігопаду, граду, ожеледі.

Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин. Інфекційні хвороби сучасності. Епідемії, пандемії. Шляхи забезпечення безпеки в осередках біологічного зараження.

Змістовий модуль 2 Основи охорони праці

Тема 4. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці України.

Зміст теми. Система управління охороною праці в організації АПК. Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі. Показник нормативно-правових актів з питань охорони праці.

Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі АПК.

Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Забезпечення функціонування та побудови СУОП в організації. Положення про СУОП, структура та зміст його розділів.

Тема 5. Профілактика травматизму та професійних захворювань.

Зміст теми. Загальні положення та визначення. Мета та завдання розслідування нещасних випадків. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. Обставини, за яких проводиться розслідування.

Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом. Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Розслідування нещасних випадків. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Розслідування професійних захворювань. Організація розслідування, склад комісії з розслідування, основні документи

Змістовий модуль 3

Основи рятування і збереження життя людини у невідкладному стані при НС.

Тема 6. Основні заходи пожежної профілактики в АПК.

Зміст теми. Загальні поняття про основи теорії розвитку та припинення горіння. Етапи розвитку пожежі. Зони горіння, теплового впливу, задимлення, токсичності. Небезпечні для людини фактори пожежі. Вибух. Фактори техногенних вибухів, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколишнього середовища.

Тема 7. Організація допомоги на ОГ під час НС.

Зміст теми. Сутність і особливості оперативного управління за умов виникнення надзвичайних ситуацій. Міські, заміські, запасні та пересувні пункти управління в НС. Мета і загальна характеристика рятувальних та невідкладних робіт. Техніка, яка застосовується при ліквідації наслідків НС. Індивідуальні та колективні засоби захисту. Життєзабезпечення сховищ та укриттів.. Особливості надання допомоги в різних осередках враження.

Тема 8. Загальні принципи надання домедичної допомоги потерпілому під час надзвичайної ситуації.

Зміст теми. Загальні поняття про домедичну допомогу. Принципи надання домедичної допомоги потерпілому під час надзвичайної ситуації. Підготовка до транспортування та транспортувальна іммобілізація. Транспортування потерпілих до лікувальних закладів. Невідкладні дії у разі термінальних станів людини. Методи реанімації. Види травм. Алгоритми надання домедичної невідкладної допомоги при різних видах травм. Здійснення карантинних та інших санітарно-протиепідемічних заходів. Технічні засоби і способи проведення дезактивації, дегазації та дезінфекції території, техніки, транспорту...

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усьо-го год.	у тому числі					Усьо-го год.	у тому числі				
		л	п	інд.	с. р.	іспит		л	п	Лаб	інд	с. р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи БЖД												
Тема 1. Категорійний апарат з безпеки життєдіяльності	14	2	2		10	-			-	-	-	
Тема 2. Ризик як кількісна оцінка небезпек.	12	2			10	-		-	-	-	-	
Тема 3. Природні та біологічні загрози, характер їхніх проявів і дії.	14	2	2		10	-		-	-	-	-	
Разом за змістовим модулем 1	40	6	4		30	-				-	-	
Змістовий модуль 2. Основи охорони праці												
Тема 4. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці України.	12	2	2		8	-			-	-	-	-

Тема 5. Профілактика травматизму та професійних захворювань.	6	2	2		2	-		-		-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	18	4	4		10	-				-	-	
Змістовий модуль 3. Основи рятування і збереження життя людини у невідкладному стані та при НС.												
Тема 6. Основні заходи пожежної профілактики в АПК.	12	2	2		8	-		-	-	-	-	
Тема 7. Організація допомоги на ОГ під час НС.	12	2	2		8	-		-	-	-	-	
Тема 8. Загальні принципи надання домедичної допомоги потерпілому під час надзвичайної ситуації.	8	2	2		4	-			-	-	-	
Разом за змістовим модулем 3	32	6	6		20	-			-	-	-	
Усього годин	90	16	14		60					-	-	

4. Теми семінарських занять Не передбачено

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Модуль 1	6
1	Тема 1. Правове забезпечення БЖД. Законодавчі акти міжнародного гуманітарного права.	2
2	Тема 2. Методи і засоби захисту людини від впливу шкідливих і небезпечних чинників.	2
3	Тема 3. Антропометричні дослідження людини	2
	Модуль 2	4
4	Тема 4. Визначення адаптаційних можливостей людини-оператора	2
5	Тема 5. Вплив біоритмів на рівень індивідуального ризику. Розрахунок індивідуального біоритму..	2
	Модуль 3	4
6	Тема 10. Перша медична допомога	2
7	Тема 11. Методи реанімації	2
	Разом	14

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Разом	60

	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи БЖД	30
1	Модель життєдіяльності людини	6
2	Критерії переходу небезпечної події у НС	6
3	Ідентифікація та оцінювання рівня небезпеки	6
4	Культура безпеки як елемент загальної безпеки	6
5	Епізоотії, епіфітотії, епідемії, пандемії	6
	Змістовий модуль 2 Антропогенні небезпеки	10
6	Техногенні НС України	5
8	Еколого-системний підхід безпеки життєдіяльності	5
	Змістовий модуль 3 Соціальні небезпеки. Здоровий спосіб життя	
	Тема 3. Соціально політичні НС. Здоровий спосіб життя	20
9	Прогнозування, планування, керування БЖД та ОП	2
10	Критерії та показники функціонування системи БЖД та ОП на ОГД	2
11	Алгоритми допомоги при переломах	4
12	Алгоритми допомоги при утопленнях	2
13	Алгоритм допомоги при отруєннях	2
14	Алгоритм допомоги при кровотечах	2
15	Профілактика шкідливих звичок	2
16	Організація праці та відпочинку	4
	Разом	60

8. Теми лабораторних занять Не передбачено

9. Індивідуальні завдання

1. Історичні передумови виникнення БЖД та ОП.
2. Необхідність організації системи БЖД та ОП на сучасному рівні.
3. Функції безпеки життєдіяльності.
4. Характеристика класифікаційних ознак соціальних небезпек
5. Форми та рівні надзвичайних ситуацій
6. Сутність і поняття ризику.
7. Ідентифікація ризиків.
8. Види ризиків та їх характеристика.
9. Необхідність управління ризиками.
10. Форми і методи управління ризиками.
11. Роль і місце системи БЖД та ОП у НС.
12. Внутрішнє і зовнішнє середовище безпеки людини.
13. Особливості функціонування системи НС України.
14. Воєнні події та поведінка у критичних ситуаціях.
15. Профілактика стресу.

10. Методи навчання

В системі вивчення дисципліни використовується комплекс методів навчання: пояснювально-ілюстративний, спонукальний, інструктивно-

практичний, репродуктивний, діяльнісний, проблемного викладу, евристичний, дослідницько-пошуковий. Основними організаційними формами наведених вище методів навчання є: лекції, семінарські і практичні заняття, ділові і дидактичні ігри, тренінги, дискусійні форми розгляду виробничих ситуацій, складання і рішення тематичних кросвордів, наукові семінари, дебатні турніри, реферативні читання, індивідуально-дослідні завдання, навчальні конкурси, тестування.

11. Методи контролю

Оцінювання знань студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю знань (іспиту) за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль знань студентів здійснюється за трьома напрямками:

I — контроль систематичності та активності роботи на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях;

II — контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання;

III — контроль за виконанням модульних завдань.

Проміжний контроль за опануванням дисципліни здійснюється за спеціально розробленими завданнями теоретичного та практичного характеру, які оцінюються за 100-бальною системою по кожному з модулів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
10	10	10	10	10	10	10	10	20	100
30			20		30			20	100

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Любимова Н.О. Основи охорони праці
2. Методичні вказівки до проведення практичних занять з БЖД.
3. Законодавча та нормативно-правова база.

14.Рекомендована література

Методичне забезпечення

1. ДСТУ 2272-2006 „Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять”.
2. Конституція України. Основний закон. – К., 1996.
3. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. - 125 с.
4. Про адміністративні порушення: Закон України. – К., 1993.
5. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27.
6. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
7. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
8. Про охорону праці: Закон України. – К., 1992.
9. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.
10. Про цивільну оборону України: Закон України від 3 лютого 1993 р. – К., 1993.
11. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
12. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко - К.: , 2004. – 328с.
13. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред.. проф. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 348 с.
14. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавничий центр ЛНУ ім.. Ів. Франка, 2005.- 301 с.
2. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів ВНЗ освіти України I-IV рівнів акредитації/ за ред. /Є. П. Желібо, і В.М. Пічі. – Львів: Піча Ю.В., К.: "Каравела", Львів: "Новий Світ., 2002. – 328 с.
3. Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О., Арнаут І.М., Друзь О.М., Тищенко Ю.А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 284 с.
4. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. – К., 2008. – 286с.
5. Скобло Ю.С., Соколовська Т.Б., Мазоренко Д.І., Тищенко Л.М., Троянов М.М. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. – Київ: Кондор, 2003. – 424с.
6. Черняков О.Г., Кочін І.В., Сидоренко П.І., Букін В.Є, Костенецький М.І.

Медицина катастроф. Навч. посібник. К.: "Здоров'я". 2001, - 348 с.

7. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. – Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2005. – 304 с.

Додаткова література

1. Бегун В.В., Бегун С.В., Широков С.В. Казачков І.В., Литвинов В.В., Письменний Е.Н. Культура безопасности на ядерных объектах Украины. Учебн. пособие. – К. НТУУ КПИ, 2009, -363с.

3. Безопасность жизнедеятельности: Учебник / Под ред. проф. Э.А. Арустамова. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Изд. дом "Дашков и К", 2000. – 678 с.

4. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / О.С. Баб'як, О.М. Сітенко, І.В. Ківва та ін. – Х.: Ранок, 2000. – 304 с.

5. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 120 с. ISBN 978-911-01-0002-1

6. Заплатинський В., Матис Й. Безопасность в эру глобализации. Монография. – ЦУЛ, 2010.- 142.

7. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвозд'їй С.П. "Безпека життєдіяльності" навчально-контролюючі тести. – Київ: "Саміт-книга", 2005. – 148 с.

8. Импульсная техника пожаротушения и многоплановой защиты. Изд.3-е, с изм. и доп./ Сост. В.Д.Захматов, А.С. Кожемякин. – Черкассы: ЧГТУ, 2002. – 31 с.

9. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечне використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. – 189 с.

10. Кулешов Н.І., Уваров Ю.В., Олейник Є.Л., Пустомельник В.П., Єгурнов Ф.І. Пожежна безпека будівель та споруд. – Харків, 2004. – 271 с.

11. Літвак С. М., Михайлюк В. О. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. Миколаїв. - ТОВ "Компанія ВІД". – 2001. – 230 с.

12. Інформаційні ресурси

2. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.

3. [Верховна Рада України](http://www.rada.kiev.ua) <http://www.rada.kiev.ua> .

4. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.

5. [Міністерство екології та природних ресурсів України](http://www.menr.gov.ua/) <http://www.menr.gov.ua/>.

6. [Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи](http://www.mns.gov.ua/) <http://www.mns.gov.ua/>.

7. [Рада національної безпеки і оборони України](http://www.rainbow.gov.ua/) <http://www.rainbow.gov.ua/>.

8. [Постійне представництво України при ООН](http://www.uamission.org/) <http://www.uamission.org/>.

9. [Північноатлантичний альянс \(НАТО\)](http://www.nato.int/) <http://www.nato.int/>.

10. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації <http://www.100top.ru/news/> (російською мовою).

11. Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території <http://www.scgis.ru/russian/>.

12. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру
<http://chronicl.chat.ru/>.
13. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства
<http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
14. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України
<http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.
15. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
16. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
17. <http://www.iacis.ru> - Официальный сайт Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств (МПА СНГ).
38. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.